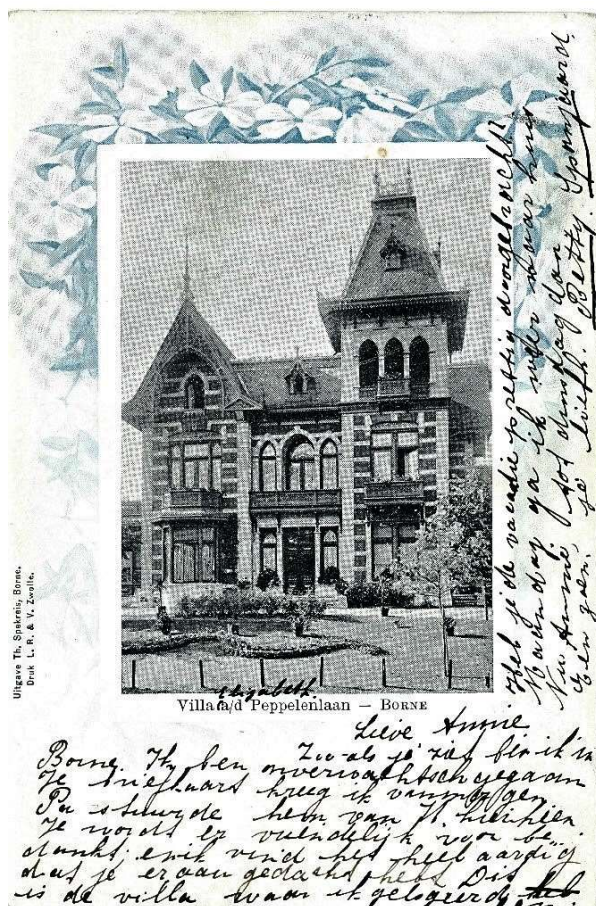

Een groet uit Borne - Een Ansichtkaart verstuurd door Betty Spanjaard -

Annette Evertzen

In deze serie wordt steeds een oude Ansichtkaart besproken die is verstuurd door een destijds bekend persoon uit Borne. Mocht u ook een kaart hebben die in aanmerking komt, wilt u dan contact

De kaart

De kaart toont de villa aan de Peppelenlaan, nu Grotestraat. In deze straat stonden destijds veel populieren, vandaar de naam. Albert Karel Spanjaard laat de villa in 1895 bouwen voor f28.250,-. Hij is de zoon van Levie Spanjaard en Betje van der Wijk, die aan de overkant van de straat wonen. Alberts grootvader is Salomon Spanjaard, de stichter van de gelijknamige textiel fabriek. Salomons zonen Levie en Jacob vormden de tweede generatie directeurs van de firma.

Albert vernoemt zijn woning naar zijn moeder: villa Elisabeth. De villa zal later dienstdoen als woonhuis van Dokter Stomps en daarna als gemeentehuis. Tegenwoordig herbergt het een chique restaurant: het *Dorset Mansion*.

De afzender

De kaart wordt in 1901 verstuurd door Betty Spanjaard. Ze is in 1884 in Utrecht geboren als oudste dochter van Isidoor en Sara Spanjaard.

Haar vader Isidoor is de oudste zoon van Levie Spanjaard. Toch volgt Isidoor zijn vader niet op in het Borse bedrijf: hij wordt in Utrecht fabrikant van rijwielen en brandblusapparaten. De zaak draagt eerst de naam Spanjaard & Co. en later 'España': Spaans voor Spanje, waarschijnlijk een toespeling op zijn achternaam. Het bedrijf produceert de eerste brandblussers van Nederland, onder de naam 'Hollandia'.

Isidoors vrouw Sara is zijn nicht. Haar vader, Abraham, was de jongste zoon van Jacob en juwelier in Amsterdam.

Het echtpaar Isidoor en Sara vestigt zich in Utrecht, waar ze drie dochters krijgen: Betty en haar zussen Roza en Celine. Roza zal gaan studeren en later het

Brandblussers van Hollandia—1930 en 1956

eerder. In het dubbele woonhuis aan de overkant waar haar grootouders woonden, woont dan nog haar oom Alexander – ook directeur bij de firma Spanjaard – met zijn vrouw Carolina en hun aangenomen dochter Netty. Betty en Netty zijn allebei 16 jaar, Netty is dan al een bekend schrijfster.

En verder...

De kaart is gestuurd naar mejuffrouw A. Holtzschuc, postkantoor Baarn. Deze Annie is waarschijnlijk geen familie, de naam komt niet in de stamboom van de Spanjaards voor. Er is in die tijd wel een heer Holtzschue directeur van het postkantoor in Baarn, waarschijnlijk Annie's vader. Annie is vermoedelijk een vriendin van Betty.

bedrijf van haar vader overnemen.

Betty zal in 1912 trouwen met de ingenieur Henri Joseph Son en drie kinderen krijgen: Joseph (1912), Elsa (1916) en Walter (1919). Henri sterft in 1940, maar zijn gezin overleeft de oorlog (de familie is Joods). Zoon Walter probeert in april 1942 te vluchten, maar komt niet verder dan Frankrijk, waar hij zich aansluit bij het gewapende verzet. Betty sterft in 1977.

Maar Betty is nog niet getrouwd als ze in 1901 haar kaart verstuurd. Ze logeert in Borne, bij haar oom Albert Karel, die wél in zijn vaders voetsporen trad. Haar grootmoeder Betje, waarnaar ze vernoemd is, is dan nét overleden; haar grootvader Levie stierf al

Met dank aan Herman Baartman voor de scans van zijn ansichtkaart.

Bronnen:

Citroen, K.A.

De familie Spanjaard. Een overzicht van de afstammelingen van Salomon Jacob Spanjaard (1783-1861) en Sara David van Gelder (1793-1882). Borne, Vereniging Berith Shalom, 1981.

Delpher.nl Gezocht op Holtzschuc, Holtzschue en Holtzschue.

Reactie op het artikel “Een zoektocht naar een in Borne gevonden flesje”

De reactie

Op het in Boorn & Boerschop van december 2021 gepubliceerde artikel reageerde lezeres Liduin Duivenvoorden met het volgende: denkelijk is het een flesje waar vitamine AD ingezeten heeft, wat in de jaren vijftig per x druppeltjes op een theelepeltje aan baby's gegeven werd in de winter.

Op het flesje hoort een schroefdop, waaronder een tuit met een gaatje erin. Bij ons stond dat flesje op de schoorsteenmantel om de druppels gemakkelijker te laten vloeien. Vaak genoeg heb ik ze geteld, vijf druppeltjes meen ik. Of de dop van bakeliet zou kunnen zijn, zou ik niet weten. Ook niet of het een retourflesje was. Bij de drogist te koop denkelijk. Ik weet niet of er statiegeld op het flesje zat. Ik denk niet dat het door de drogist opnieuw gevuld werd. Vitamine AD was een ietwat stroperige vloeistof, die door verwarming iets meer vloeibaar werd. Het is nu ook duidelijk, waarom op het flesje een schroefdop rand zit.

Vitamine AD werd in de jaren vijftig bij veel gezinnen aan hun kinderen toegediend met dagelijks een lepel

levertraan. De smaak was vreselijk, waardoor er vaak een schepje suiker aan werd toegevoegd.

Wikipedia schrijft over levertraan

Levertraan is een dierlijke olie, gewonnen uit de lever van kabeljauw, schelvis en andere vissen uit de familie van kabeljauwen (Gadidae). Soms wordt ook de lever van heilbot gebruikt. Het is een wijdverbreid misverstand dat levertraan van walvissen afkomstig is (van walvissen komt walvistraan, een brandstof).

Zuivere levertraan is een kleurloze of lichtgele olie, met een enigszins visachtige maar niet ranzige smaak en geur. Vanwege de typische smaak wordt levertraan meestal in capsulevorm ingenomen. Ook worden soms smaakstoffen van munt of citrusvruchten toegevoegd.

Omdat levertraan rijk is aan vitamine D, werd ze vaak gegeven aan kinderen ter preventie van rachitis, een beenderziekte die het gevolg is van een tekort aan vitamine D. Tijdens de oorlogsjaren '40-'44 kregen de leerlingen van de lagere school, tijdens de speeltijd van 10 uur, een lepel levertraan te slikken. Vanaf het midden van de twintigste eeuw